REVISTA BUCOVINEI

P. 35-128

In acest număr: *Const. Loghin, A. V. Sânger, George Voevidca, Leca Morariu, Dragoş Vitencu, George Drumur, N. Tcaciuc-Albu, George Antonescu, Teofil Lianu, E. Ar. Zaharia, N. I. Bontaş, Traian Cantemir, I. Mandiuc şi Viorica Pintiliescu.*

Anul I, No. 1 ■ Cernăuţi, Ianuarie 1942

Anul I, No. 1 Cernăuți, Ianuarie 1942

Revista Bucovinei

Proprietar: **Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina**

Secretari de redacție: *Traian Cantemir*, *Dragoș Vitencu*

Inreg. la Trib. C-ți în reg. publ. period. sub No. 1/1942.

Apare lunar în cel puțin 32 pagini. Redacția și Administrația: Cernăuți, Piața Unirii 3 (Palatul Național), Tel. 1512. Abonamentul: anual 250 lei, pe 6 luni 130 lei.

Acest număr cuprinde:

C. Loghin: Cuvinte de drum.

A. V. Sânger: Melopee pentru eroul căzut (versuri).

George Voevidca: Vouă, ce rădeți îmbuibați (versuri).

Leca Morariu: „Astra" Bucovinei (conferință).

Dragoș Vitencu: Ploaie mică, ploaie lungă (versuri).

George Drumur: Iarnă rurală (versuri).

N. Tcaciuc-Albu: Valoarea poeziilor (versuri).

George Antonescu: Refugiu (nuvelă).

Teofil Lianu: Anii (versuri).

E. Ar. Zaharia: Nu va trece mult (versuri).

N. I. Bontaș: Natală (versuri).

*** *D. V., E. Ar. Zaharia* și *I. Mandiuc:* Pe urmele vremii... (Din realizările Societății pentru cultură, Universitatea liberă cernăuțeană, Habent sua fata libelli, T. Robeanu, „Revista Bucovinei", 250 de ani dela moartea lui Miron Costin).

Traian Cantemir, N. T. A. și *V. Pintiliescu:* Cărți și reviste (V. Tigănescu: Brădetul, N. Enescu: Istoria Pedagogiei, Revista „Făt-Frumos", Al. Procopovici: Bucovina noastră și N. Tcaciuc-Albu: Bucovina de Nord).

Cuvinte de drum

Editând această revistă, Societatea pentru cultura și literatura română din Bucovina este în bună tradiție. Pe când se numea încă „Sotietatea pentru literatura și cultura română", a editat „Foaia Sotietății" (1865—1869), care, deși a avut multe scăderi de redactare, a însemnat totuși o importantă etapă în scrisul românesc și este până astăzi citată cu cinste în rândul periodicelor de valoare din literatura noastră. Nu mai amintim și cele următoare, ca „Aurora Română" a lui I. Bumbac, editate de Societate sau numai sprijinite moral și material de ea.

Dacă, dela Unire încoace, Societatea s'a desinteresat de soarta revistelor bucovinene, este din cauză că, în acest timp, ele au putut trăi și fără sprijinul ei. Iar dacă Societatea n'a editat în ultimii ani nici o revistă—așa cum proiectase de câțiva ani încoace — se datorește faptului că erau reviste suficiente în regiune. Să nu uităm că exista în Cernăuți și Universitatea locală, dela care porneau cele mai multe din revistele bucovinene.

Aceste împrejurări au dispărut. Suntem în plin război mondial. Universitatea cernăuțeană nu mai există, cel puțin temporar.

Chiar și în aceste împrejurări vitrege oricărei acțiuni literare, setea de cultură dela noi, izvorită dintr'o îndelungată tradiție culturală și alimentată de generații de vizionari, se cere satisfăcută. Sufletul Bucovinei este mereu avid de mai multă cultură, de mai multă lumină.

Iată de ce Societatea pentru cultură împreună cu „Societatea scriitorilor bucovineni", făcându-se ecoul acestui suflet, dă ființă acestei reviste, care pornește la drum în prag de an nou și în curs de eră nouă în viața țării noastre.

Cu toate că poartă numele provinciei noastre istorice, „Revista Bucovinei" n'are caracter regionalist şi va îmbrăţişa talentul literar oriunde ar apare. Işi propune să se pună mai ales în slujba talentelor tinere de aici şi de pretutindeni.

Iată singurul nostru program de drum şi, după cât ni se pare, singurul posibil în actualele împrejurări.

C. LOGHIN

vicepreşedintele Societăţii pentru cultură

MELOPEE PENTRU EROUL CAZUT

Voiu întreba iarba şi frunzele veştedei toamne
De sufletul tău bun, unde s'a dus.
Cu tine au plecat şi stele şi soare în veşnic apus
Şi-am rămas numai eu şi frunzele veştedei toamne.
Cu vântul de vorbă voiu sta în lunga pustie
A vieţii fără de oaze, sub bolta de plumb fumurie.

Cu faţa spre marea de-argint şi'n sângele toamnei târzii,
Scăldat în lumini ai căzut, eroul meu dârz, cu obraji arămii...
Spre casă, de-apururi ţi-i drumul închis:
Cu braţ de oţel şi ochiul de fulger,
Tu n'ai să mai vii decât doar în vis.

Eroul meu dârz, căzut lângă mare,
Când şueră vântul de toamnă târziu,
În gândul meu vestea de moarte tresare
Din nou, cu talazul de gând plumburiu.

Eroul meu dârz, pornit peste valuri,
Te văd pe corabia neagră purtat;
Nici când nu-i ajunge la albe limanuri,
Să-mi mângâi obrazul de chinuri brăzdat.

Dar toamna, când ploile putrezi mă'ngroapă
Şi trec — o fantomă'ntre lucruri tăcute —
Mă chemi din lumini de oglindă şi apă
Spre luminile tale, cu zâmbete mute.

AUREL V. SÂNGER

Vouă, ce rădeţi, îmbuibaţi

Vouă, ce rădeţi, îmbuibaţi,
grei de huzur şi sănătate —
o rugă: vai, nu-mi turburaţi
umbrita mea singurătate.

Din lene 'ngrămădiţi belşug:
din duh sărac ţâşneşte aur...
— Scrâşnind, gem istoviţii 'n jug
şi — tihna voastră e tezaur...

Mult iscusiţi şi prea cuminţi,
sporiţi şi porunciţi şi 'nvingeţi —
Ci de durerile-mi fierbinţi
(atât vă rog) nu vă atingeţi!

Ştiţi voi dumnezeescu'-abis
ce vuie 'ntr'un acord de liră?
Ştiţi pe cei coboriţi în vis,
blestemul care-l moşteniră?

Ştiţi cât amar, ştiţi voi cât plâns
e 'n glasul sorocit să cânte?
Ştiţi voi înaltul ce s'a strâns
în umbra aripilor frânte?

Tristeţea nu mi-o turburaţi!
Vrăjitul vis îmi e oază...
— De voi, ce rădeţi, îmbuibaţi,
nu pot să spun — cât mi-e de groază.

GEORGE VOEVIDCA

„Astra" Bucovinei*)

E lucru firesc, ba aproape chiar lege a firii, ca cel veşnic hărţuit să fie de obicei (nu totdeuna!...) mai dârz, mai gata de apărare. Acolo deci, unde oblăduirea vieţii obşteşti se înfăţişa chiar duşmănoasă neamului nostru, cerbicia celor urgisiţi trebuia să se ridice cu atât mai semeaţă. Mai semeaţă şi chiar mai trainică, pentrucă... (memorabile cuvinte chiar şi'n zilele noastre): „dragostea de sacrificiu şi de muncă dezinteresată" „nu poate fi înlocuită prin nici un capitol din bugetul ţării" — glăsueşte, cu drept cuvânt, istoriograful *Societăţii pentru cultură* din Cernăuţi, d. C. Loghin[1]). Ţară colcăitor-românească, cum este şi rămâne Bucovina, cu intensa ei culturalitate (care, proporţionată la redusul coeficient al populaţiei româneşti, întrece intensitatea altor provincii româneşti), — nu se putea ca din calvarul ei *arborosean,* ridicat până la faimosul proces al *Arboroasei* (când cinci tineri, şi tot unul ca unul, în frunte cu Ciprian Porumbescu, îndură 11 săptămâni de temniţă grea), nu se putea ca din această mucenicie naţionalistă să nu ţişnească, destul de curând (şi chiar cu 5 ani înainte de a lua fiinţă la Bucureşti — în 1 August 1867 — Academia[2]) Română), — nu se putea deci ca'n inima Bucovinei să nu se închege, foarte curând, acu la 1862, cea dintâi vatră şi culturală şi românească a Bucovinei. Fapt istoric, produs la — fericit, primăvăratec simbol — 1-a Mai 1862, când însuşi Alecu Hurmuzachi, acest pururi-tânăr şi mirific animator al vieţii româneşti din Bucovina robită, cu al său *Cuvânt de deschidere,* putea vorbi[3]) de *„amorţirea* în care am

*) Conferinţă rostită la Universitatea-Radio—Bucureşti în 14 Nov. 1941.

[1]) Cf. C. Loghin, *Serbările jubilare* în vol. Societatea pentru cultura şi literatura română în Bucovina, *Darea de seamă jubilară şi Raportul Comitetului pe anul 1937,* Cernăuţi 1938, pag. 84.

[2]) Zisă dintru'ntâi: „Societatea literaria Romana".

[3]) A. Hurmuzachi, *Cuvent de deschidere rostit in I-ma adunantia generala de'n 19 Aprile (1 Maiu) 1862 a Reuniunei romane de'n Cernauti,* Cernauti 1862, pag. 7.

zăcut un timp prea 'ndelungat" — şi cu adevărat putea proroci că: „începe o viaţă *nouă,* maică aş zice o viaţă *vie".*

Numele Societăţii sub care se iţi acest amvon al sufletului român, dar şi al dacoromânismului bucovinean, fu cât se poate mai nearătos, mai inofensiv, mai diplomatic-deghizat şi fatal — pumnuliceşte deşănţat: *Reuniunea română de leptură în Cernăuţi.* — „Alesei într'adins acest nume nepretenţios, modest de tot", mărturiseşte[4]) iniţiatorul acţiunii, arhimerituosul profesor I. G. Sbiera —„fiindcă... nu voiam... să deştept în adversarii mişcării naţionaliste româneşti nici pripusuri neîntemeiate, nici să provoc greutăţi şi piedici".

Şi iat-o acum preciza înregistrare a atmosferei din care odrăslia această citadelă de aprig dacoromânism şi — foarte firesc — şi de superbă iridentă românească. Informaţia ne vine din partea uitatului nesăţios peregrin *Alex. Pelimon (Palemon),* care în al său roman *Jidovul cămătar. Moldova şi Bucovina,* Bucureşti 1863, vorbeşte de „Cernoviţul" (246) acelor vremuri, unde oaspeţilor din România liberă — ne asigură romancierul Pelimon — „toţi Românii (sc.: bucovineni), profesorii, studenţi, preoţi, seminariştii şi mai mulţi boieri proprietari le deschiseseră braţele de a-i priimi cu afabilitate... Din toate părţile curgeau invitaţiuni şi vizitele nu mai încetau" (246—247).

Ba eroii pelinosului roman Pelimonesc asistă la un ospăţ în casa unui asemenea amfitrion bucovinean (probabil un Hurmuzachi — conjecturează[5]) d. C. Loghin). Şi cum, după masă, cucoanele se retrag în ietacurile lor, bărbaţii se *constituesc* „într'o adunare naţională" (256) cu *preşedinte, vicepreşedinte* „şi doi secretari", — şi discursurile cari „să privească mai mult înflorirea Românilor şi interesele patriei lor" (256) pornesc... Adecă, citâm textual din Pelimon: „Întâi s'a găsit de cuviinţă să se cânte de toţi în cor, stând

[4]) Dr. Ion G. Sbiera, *Familiea Sbiera, după tradiţiune şi istorie şi amintiri din viiaţa autorului,* Cernăuţi 1899, pag. 172.

[5]) C. Loghin, *Înfiinţarea Societăţii pentru cultură* în vol. *Şaptezeci de ani dela înfiinţarea Societăţii pentru cultura şi literatura română în Bucovina (1862—1932). Conferinţe ţinute în cadrul sărbătorilor jubiliare,* Cernăuţi 1932, pag. 11.

în picioare, cu frunţile rădicate...: *Deşteaptă-te Române, din somnul cel de moarte...* Cântecul acesta s'a cântat de două ori, acompaniat fiind de toată banda instrumentală şi de pianofortele d'alături, care a făcut atâta răsunet, precum ar face un Te-Deum triumfal cântat în catedrala Romei... Pe urmă... s'o hotărît de toată camera a ţine fiecare câte un discurs" care „să privească mai mult înflorirea Românilor şi interesele patriei lor" (256).

Şi cam ce „discursuri" anume ne face să auzim Pelimon? Citâm: „Întâi s'a vorbit de împroprietărirea ţeranilor în Moldo-Romănia" (257—258). Deci: în *Moldo-Romănia!*... „La această chestiune mulţi cerură voia.... de a vorbi şi toţi susţinură cu cea mai mare căldură dreptul de înbunătăţirea soartei ţeranilor" (258). Alt conviv, un *Andreescu* (adecă Mitropolitul Silvestru Morariu — descifrează[6]) C. Loghin) închină „pentru luminarea şi deşteptarea Românilor, să nu mai vândă la strein pământul în care au trăit părinţii şi străbunii lor" (258). Vrednică de a fi reţinută această pledoarie a viitorului Mitropolit Silvestru pentru buna chivernisire a gliei strămoşeşti, când ştim că Silvestru însuşi se afla stăpân al acelei vestite vaste moşii *Hrabova*, care desfiinţa hotarul dinspre Moldova, întinzându-şi poalele codrilor până dincolo de blestematul „Cordun". Moşie peste care multă carte moldovenească s'a furişat pe vremuri în Bucovina, la Ceahorul Cernăuţean, altă *Cernaucă* a Bucovinei, şi moşie, peste graniţa căreia — am mai spus-o noi — trece, în 1877, pe furiş scama depănată de degetele harnicelor Romănce bucovinene[7]) pentru răniţii noştri dela Plevna...Şi iarăşi, în paginile aceluiaş Pelimon, un oarecare Leon, „ca unul ce fusese ostaş, închină în sănătatea oastei româneşti şi în gloria stindardelor ei"! (259). Ne despart doar vre-o câţiva ani de ceasul în care Bucovina avea să-şi dea tributul de tineri voluntari pentru răscolitorul Război al Independenţei, — tineri între cari fu şi primul erou al acestui război, fiul de preot bucovinean Constantin I. Po-

[6]) Ibidem, pag. 12.

[7]) Cf. Leca Morariu, *La 10 Mai 1927*, Bucureşti 1928, pag. 21.

pescu, mort eroic la Calafat[8]), — şi tineri între cari (fapt atât de puţin ştiut!) fură şi trei flăcăi săteni din satul Cernăuţean *Mahala*, plecaţi la Plevna şi ne mai întorşi nicicând[9]) pela sărăcia bietelor lor vetre moldoveneşti.

Cea mai strălucită dovadă că 'ntotdeauna, şi chiar din începuturile ei, panromâneasca *Societate de lectură* desfiinţa hotarele politice, e catastihul membrilor şi prietenilor ei. Din *Ţară* (din *Ţara* liberă): Alecsandri, Kogălniceanu, Bolintineanu, Heliade, Prinţul Gr. M. Sturdza, apoi Xenopol şi Vlahuţă; din Ardeal: Mitropoliţii Şaguna şi Al. Stercu Suluţiu, T. Cipariu, Bariţiu, Papiu Ilarian, A. T. Laurian, apoi Valeriu Branisce şi Bogdan-Duică; din Banat: Andrei Mocioni, Vicenţiu Babeş şi Procopie Ivaşcovici; din Basarabia, — din Basarabia chiar: C. Stamati, Polihronie Sârcu şi Vasile Stroescu. Avea deci stăpânirea ochiu ager pentru acest fel de „lepturâ"!... Când, la 1863, *Reuniunea de lepturâ* vrea să-şi dea numelui său mai multă coloare — şi, evident şi... elocvent, după *Asociatiunea transilvană pentru literatura română şi cultura poporului român* — guvernul nu-i permite decât numele: *Soţietatea pentru literatura şi cultura română în Bucovina*... Deci: numai pentru *cultura* română, nu pentru cultura *poporului* român, a întregului popor român, Doamne-păzeşte... Dar şi conducătorii Soţietăţii, erau ei destul de dibaci, ca, menţinându-se'n rigidele legi oficiale, să-şi poată face'n toată legea mendrişoarele sfintelor lor legi valahiceşti...

Şi abia de era domeniu cultural care să rămâie strein de preocupările lor. Dominant în epoca aceasta, când numele *Soţietăţii* articulează întâi cuvântul *literatură* şi apoi abia activarea mai larg *culturală*, dominant era interesul pentru literatură — plastic realizat în „Foaia Soţietăţii pentru literatura şi cultura română în Bucovina", apărută în 5 vol., pe anii 1865—1869. Să zicem prima revistă a Bucovinei, de nu cumva *prima* poate fi *Chrestomaticul ro-*

[8]) Vezi şi „Făt-frumos", An. VI, 1931, pag. 218—219 — unde se arată că monumentul ridicat la Calafat, în amintirea primului erou din Războiul Independenţei, fusese închinat sergentului Constantin Popescu, voluntar din Bucovina.

[9]) Cf. C. Loghin în citata *Darea de seamă jubilară...*, 1938, pag. 28.

mănesc (din 1820) al lui Teodor Racoce; şi „prima" revistă *Foaia Soţietăţii*, dacă uităm că „Bucovina — Gazetă pentru politică, religie şi literatură" (apărută 4 Oct. 1848 şi — 1850), acest de tot proeminent periodic Hurmuzăchesc, adusese mai multă[10]) literatură decât *Foaia Soţietăţii*, şi dacă uităm că această *Bucovină* a adus, cum cuvintează[11]) monografistul *Foii*, d. Victor Morariu: „o *adevărată primăvară literară* şi una din cele mai vechi şi mai frumoase expresii ale unităţii culturale româneşti".

Totuşi *Foaia Sotietătii* (apărută cu trei luni mai curând decât „Familia" lui Iosif Vulcan, precis: la 1 Martie 1865) deţine tranic loc de cinste în istoricul periodicelor literare româneşti prin directa şi indirecta colaborare a lui Alecsandri. Colaborare a lui Alecsandri — s'ar putea zice continuată direct dela „Bucovina" Hurmuzăcheană la *Foaie*, — colaborare inaugurată duios de plastic cu nemuritoarea invocare *Dulce Bucovină, veselă grădină*, şi colaborare continuată de acelaş Alecsandri, cu generoasă dăruire până'n An. V al *Foii*, când se produce un regretabil conflict între sănătosul reprezentant al limbii adevărate, Alecsandri, şi redactorul *Foii*, ucenic al aberaţiilor lui Pumnul.

Dar literatura *Foii* se distinge şi prin indirecta colaborare a lui Alecsandri, dânsul furnizându-i *Foii* pagini de C. Negri, Al. Rusu şi C. Negruzzi. Din pleiada celoralţi mai publică una-alta Iacob Negruzzi şi Bolintineanu. Merit special al Foii Soţietăţii: că l-a lansat pe autorul *Dragoşidei*, Vasile Bumbac şi pe semi-basarabeanul D. Petrino, iar în An. III acordă atenţie şi folclorului, publicând cântece şi cimilituri.

Nenorocita neşansă a *Foii* fu însă *pumnulizarea* ei (= maltratarea limbii ei cu pumnul arbitrarului), prin ferventul pumnulist care fu redactorul *Foii* şi care, în loc să respecte graiul strămoşesc al neamului, *răspeptă* limba *mămească*[12]) a *năciunii*... Astfel se şi putu întâmpla că'n An. III (1867) al revistei, oarzănul spirit critic al lui Alecsandri să-şi bată

[10]) Cf. C. Loghin, *O sută de ani dela naşterea lui Alecu Hurmuzachi*, Cernăuţi 1924, pag. 14.

[11]) Victor Morariu, *„Foaia Soţietăţii pentru literatura şi cultura română în Bucovina"*, Cernăuţi 1932, pag. 4.

[12]) Derivat din *mamă*, deci: *Muttersprache*.

joc de ciuma *ciunistă*, cu vodevilul *Millo director*, unde cu mare zdrângăt răsună *marselieza ciunismului* — glăsuind:

Vivat sacr' apăriciune (= apariţie)
A lui nenea Ciune,
Ce-a adus deşteptăciune
La-a noastră năciune...

Abstracţie făcând de acest general-bântuitor mal de siècle al ardelenizării, *Foaia Soţietăţii* înseamnă vajnică dâră în publicistica românească. Şi — pentru *Societatea de cultură* — o culminaţie. Încheie[13]) doar competenţa d-lui Victor Morariu: „Societatea n'a mai fost în măsură să înfiinţeze o revistă proprie literară atât de vie şi de bogată, căci bizara *Aurora română*[14]) a lui Ion Bumbac nu contează".

De altfel s'ar putea preciza că'n chip semnificativ, *Societatea* îşi nuanţase chiar numele, cu altă emblemă: *Societatea pentru cultura şi literatura română în Bucovina*. Frânele literaricesti trec în alte mâni... Nici nu se prea putea altfel, când activarea *Societăţii* trebuia să se răsfire în atâtea uimitoare direcţii, fiecare în sine, alt glorios capitol de izbânditoare războire românească.

Vinovat de această arhimultiplă angajare a *Societăţii pentru cultură* fu numai incomparabil de entuziastul spirit de jertfă al Bucovinei româneşti. Vorbească cifrele: După citata *Dare de seamă jubilară* pe 1937: „Adunând cotizaţiile şi daniile din cei 75 ani de existenţă a Societăţii..., ajungem la cifra de 28,049.527 lei, cifră ce constitue jertfa[15]) de

[13]) Op. citat, pag. 35.

[14]) Apărută 1881—1884.

[15]) Dar fiindcă veni vorba şi de jertfă şi de cifre, propriu zis de jertfa cifrelor, râvnim — bărbăteşte — prilejul de a reţine, după aceeaşi *Dare de seamă... 1937*, un cumplit avertisment! Următorul (pag. 26): „Statul austriac a acordat Societăţii pentru cultură subvenţii (deci până şi statul austriac fu nevoit să subvenţioneze o societate ocrotitoare a tineretului şcolar!) în suma de 11,054.811 lei, luându-i sub forma de impozite suma de 6,074.627 lei şi lăsându-i totuşi 4,980.184 lei, iar statul român a subvenţionat-o cu 1,878.216 lei, luându-i sub formă de impozit 1,802.965 lei şi lăsându-i numai 75.311 lei. Acest calcul se referă la 38 ani de sub regimul austriac şi la 19 ani de sub stăpânirea românească". Adecă: În 19 ani regimul austriac dăruia *Societăţii pentru cultură* 2,490.092 lei, iar cel român: 75.311 lei!...

bună voie a Românilor bucovineni pentru promovarea culturii naţionale în Bucovina" (pag. 22).

Când ai de chivernisit şi asemenea uriaşă ofrandă, când trebue să conduci acea imensă oficină de creştere a tineretului român care se cheamă *Internatul Societăţii pentru cultură* din Cernăuţi, când ai de administrat atât imobil, inclusive marea tipografie întemeiată de fericitul Silvestru Morariu, când mai ţii şi frontul de deşteptare a satelor (cum până mai ieri o făcea vrednicul preşedinte al Societăţii pentru cultură, d. Grigori Nandriş), când de ani încoace dăruieşti intelectualilor bucovineni acele cursuri populare ale Universităţii libere cari — într'o ambianţă cu adevărat nesăţioasă de cultură — desăvârşiau şi completau cursurile populare ale Universităţii Cernăuţene, când de ani de zile, întreţii cu întreaga ta răspundere materială, şcoli primare, în comunele primejduite de înstrăinare, — atunci Muzele literare mai bat şi lăturele...

Şi doar din capul locului *Societatea pentru cultură* pornise nu numai pe mai însingurata cărăruie a literaturii, ci pe toate drumurile luptei de românească desrobire şi de largă luminare a obştei româneşti. Iată cât de felurite se prezintă chiar dela început aceste luminoase pârtii zmulse norodului românesc din Bucovina: La 1864—65 iniţierea freneticelor turnee teatrale ale Fanii Tardini, primul teatru românesc la Cernăuţi; la 1866, sărbătorirea, în chiar sediul *Societăţii* Cernăuţene, a lui Alecsandri, care, după spusa lui Alecu Hurmuzachi, „îndemnat de statornica şi românească sa simpatie pentru Bucovina, şi-a îndreptat în călătoria sa spre Paris înadins drumul pe aici"...; la 1869 tipărirea operei lui Isidor Vorobchevici, *Manual de armonie musicală*, primul tratat de teorie a armonizării la Români; la 1870 inaugurarea, în propriul local, a unui curs de istorie naţională română; la 1872 *Societatea* începe lupta pentru înfiinţarea unei Universităţi româneşti la Cernăuţi, luptă, care, după eroice zvârcoliri, cucereşte o catedră de limba şi literatura română la Universitatea înfiinţată în 1875!...

Încât aproape nu rămâne domeniu de interes naţional-cultural în care această aprigă citadelă de autodefensiune românească să nu se fi mobilizat! Tipăreşte manuale pentru

clasele paralele româneşti dela şcoalele secundare bucovinene; publică (la 1886) în *Biblioteca pentru tinerimea română* celalt fel de carte menită copiilor români; îşi ctitoreşte (în actuala *Piaţă a Unirii* din Cernăuţi) un luminos *Palat Naţional;* înfiinţează pentru întregi generaţii de elevi români acel măreţ cămin, zis *Internatul Societăţii pentru cultură;* întemeiază în sătuleţele rutenizate şcoale particulare româneşti (acţiune pornită de ferventul apostol Gheorghe Tofan, de veşnică pie memorie); abordează problema meseriaşilor români, adunându-i într'un cămin care-a înflorit până la aşa expansiune autonomă, încât sub cârmuirea unor meseriaşi între meseriaşi ca Alexandru Ursu, Traian Ilcău, Traian Snijec şi căpetenia lor, Dr. Aurel Morariu, a dat uimitoarele roade ale firmei „Meseriaşul Român" de astăzi, roade ultra-vrednice chiar şi de atenţia actualisimului regim al Bucovinei desrobite; conduce apoi — cu concursul emeritului om de bine şi de rar devotament Dimitrie Bucevschi — sumptuoasa tipografie „Mitropolitul Silvestru Morariu"; înfăptueşte revelatoarele turnee dramatice din zilele lui Liciu-Nottara (şi Belcot-Demetriad apoi), în frunte cu însuşi autorul moral al acestor liturghii sufleteşti: Delavrancea; participă la *Expoziţia jubiliară* din 1906, cu volumul tipărit ad-hoc *Românii din Bucovina,* cu pavilion în acea Expoziţie şi cu călăuzirea a peste 2.000 de săteni şi cărturari bucovineni, conduşi înspre acele locuri către cari doar în vis de călătoriau...; organizează (1912) pentru 30.000 spectatori (Români în majoritate) zborul dătător de nebănuite aripi al lui Aurel Vlaicu la Cernăuţi; îşi crează în propriul *Palat* o Pinacotecă românească, în care, alături de maiştri ca Epaminonda Bucevschi şi Luchian, domină *Păstoriţa* lui Grigorescu; şi întreţine o foarte activă Bibliotecă publică românească, prin pilduitoarea străduinţă de bibliotecar neretribuit a Părintelui Victor Berariu.

Fapte ale celei mai autentice *Astre* a Bucovinei. *Astră* în trecut şi'n viitor *Astră! Astră* prin devotamentul unor neclintiţi ostaşi ai muncii tăcute şi neplătite cu arama — prieteni şi tovarăşi de faptă românească cu preşedintele lor Grigore Nandriş, ca Păr. consilier Victor Berariu, ca Ion Brătianu, Emanuil Iliuţ, Eugen Neşciuc, Constantin Loghin,

Procopie Jitariu, Ion Negură, Artemie Găina, dr. Octavian Lupu, Dragoş Vitencu, Ilie Mandiuc, Florea Florescu, Gheorghe Moga, Eusebie Braha, Vasile Olinici şi câţi alţii!... Şi mai ales în viitor *Astră!* Acolo, în cel mai dens-populat pământ românesc, unde mai ales de acuma înainte răspunderea pentru culturalitatea românească a Bucovinei cade cu înzecită greutate asupra trainicei *Societăţi pentru cultură,* care cu dragă şi caldă şi sinceră frăţie de pururi-tânără Alma Mater ne îmbie către apropiata ei încununare (la 1-a Mai 1942) de opt decade sfinţite Neamului...

Leca Morariu

Ploaie mică, ploaie lungă . . .

Ploaie mică, ploaie lungă,
Nimeni nourii n'alungă;
S'au închis vântoasele,
Ploaia-ţi moaie oasele.
Greeri tac pitiţi, s'audă
Cum se 'ntinde umbra udă.
Zările stau putrede,
Casele au mutre de
Mici corăbii scufundate.
Pomii poartă ploaia'n spate.

Nimeni nu s'arată'n drum,
Numai moartea'n chip de fum.

Iar la margine de sat,
Stă uitat, în cuib, sub hat,
Pui de pasere pribeagă
Cu o aripă beteagă
Şi aşteaptă să-l ajungă
Ploaie mică, ploaie lungă...

DRAGOŞ VITENCU

Jarnă rurală

Printre întristatele omete
satul creşte'n palida furtună
dorul ploilor din corn de lună
şi din nevăzuta zării sete.

Serile colindă prin livadă,
pe sub visul merilor din sucuri;
precum ceara îşi sfârşeşte'n mucuri
slava care n'o să se mai vadă.

Viscolele s'au urcat spre ceruri
ca şi turnurile cenuşii de fum —
strânge-azurul laptele ceresc din drum
pentru sara care va mijî în geruri.

Rătăceşte sufletul prin amintiri,
ca prin uliţe 'nserările domneşti
basmele se 'nşiruie după fereşti,
ca troenele, târziu, după clădiri.

Nu mai e hotar sub stea,
steaua n'are ce cădea...

GEORGE DRUMUR

Valoarea poeziilor

Mă 'ntrebi ce preţ au poeziile, nepoate,
Ţi-o spun pe scurt: La început frumoase's toate.
Cu timpul cele bune în valoare cresc,
Iar restul ca şi florile se vestejesc.

N. TCACIUC-ALBU

REFUGIU

— Fie ce-o fi, eu nu mă mișc din sat, nu-mi părăsesc biserica! — spuse răspicat Ilarie Carpen.

Câțiva gospodari trăgând cu urechea, se apropiară. In urma lor, veniră mai mulți, până se strânseră în jurul celor doi aproape toți câți veniseră la biserică. Din ograda plină de norod, plecară doar câteva femei cu copiii cari scânciau de foame.

Auzindu-l pe preot cum vorbia, oamenii se uitară unul la altul, mirați. In sufletul lor se îmbina mândria de a se ști conduși de un duhovnic bun, cu teama că, nevrând să se refugieze, l-ar putea pierde.

— Cine știe cum o fi, — interveni unul cărunt. Noi, ca țăranii... Nu se prea uită nimeni la sumanul nostru... Da'niata, părinte, îi face mai bine dacă te-i duce un' se duce tăt domnăretu. C'am auzît că 'ntâi și 'ntâi de preoți se leagă vrăjmașul. Și-i păcat de sfințăia ta. A trece furtuna, îi veni iară și om avea preotu' nostru mai departe. Da' de-i rămânea aici, Dumnazău știe cum a fi...

— Vezi c'așa-i!, întăriră o seamă într'un glas.

— Ba eu gândesc că ar fi mai bine să rămâe părintele cu noi, — grăi bătrânul epitrop Alexandru Florea. — Noi am mai văzut de-aiestea, c'o venit și altă dată puhoaie de străini de-o cutropit satele... Da' dac'o avut oamenii un preot în fruntea lor care să-l ieie cu binile pi vrajmaș, apăi o scăpat norodu...

Câteva voci din grupul gospodarilor mai tineri îl contrariară însă numaidecât pe bătrân. Unul spuse răspicat:

— 'Nitale ți-i tot una dacă vin moscalii, ori nu. Și-așa nu mai ai multe zâle... Da' noi... Socoți că amu-i ca 'nainte, când 'niata erai holtei?... Tăti s'o schimbat... Moscalu di azi îi bolșovic, nu să mai teme di Dumnăzău... Farmă și ucide tăt ce-i vine în cale... N'ai auzît ce-o făcut în Spania?...

Părintele Ilarie căzu pe gânduri. Vedea coloane de oșteni înarmați cu oțele lucitoare, mașini de tot felul, valuri, valuri de năvălitori sălbateci... Convoiuri jalnice de oameni fugind în munți și în păduri... Să fie cu putință? O nouă invazie barbară însemna sânge și moarte... Sau fugă... El, încotro va fugi din calea asiaticilor?...

In fața lui, biserica se profila ca o cetate puternică, cu turnurile înfipte în veșnicie, fluturându-și stindardul crucii peste veacuri și oameni...

„Există undeva un refugiu mai bun?" — se gândi Carpen.

Enoriașii sfătuiau. Unii socoteau că ar fi un păcat să cadă părintele între vrăjmași. Cel mai bun lucru era să ia cu sine

odoarele bisericii și să plece. Alții, susțineau părerea epitropului bătrân.

— Oameni buni! Faceți cum vă îndeamnă inima, — spuse preotul cu hotărîre. — Eu nu părăsesc biserica, măcar să vie toți vrăjmașii pământului!...

Se împrăștiară pe la case.

Directorul școlar îl însoți pe preot pe cărarea pe unde acela venise în zori, alarmat de sunetul disperat al clopotelor.

Tot drumul, Lazăr Carabăț, cercă să-l convingă pe paroh că era „o prostie" să rămână pe loc. Asta însemna să se arunce în ghiara leului. Credea că-i face un serviciu informându-l la timp. Nevastă-sa a și împachetat hainele și câteva țoale de așternut.

— Am trecut și v'am căutat pe la parohiat... Erați plecat de mult... Am spus cucoanei preotese noutatea... Era îngrijorată, dar hotărîtă să plece... Incepuse chiar să adune lucrurile. A mai rămas doar să ne înțelegem cu privire la locul refugiului...

— Domnule director, faceți cum credeți, răspunse preotul la toate. — Eu nu mă duc de-aici...

In dreptul casei parohiale se despărțiră.

Ilarie intră în ogradă. Trecu prin grădină, cercetă prisaca, apoi reveni.

In cerdac, îl salutară mai mulți săteni, moșnegi și femei.

Le ghici păsul numaidecât. Citea pe fețe îngrijorarea, dar se făcu a nu pricepe și glumi:

— Ei, mai cununăm, ori botezăm la careva? Cui îi strigăm vestirile, că poimâne-i Sâmpetru!...

Oamenii zâmbiră a râde, dar privirile li se mohorîră îndată din nou și amărăciunea reveni pe chipuri reliefând parcă mai mult încrețiturile.

Unii cerură sfat: ce-aveau să facă în cazul năvălirii? Văzuseră ei și în războiul trecut, fel de fel de oaste. Dar aceia erau măcar creștini... Nu râvniau la viața norodului peste care îi mânau poruncile împărătești. Pe când aceștia, din răsărit, spune lumea că's mai răi decât păgânii... Sfarmă bisericile, ucid pe preoți și norodul credincios!... Pe cari îi lasă cu zile, apoi îi duc cine știe unde, în fundul lumii, unde's numai zăpezi și geruri; și-acolo îi lasă până mor de foame și de frig...

Alții îl rugară să plece cu preoteasa și copiii și să ia și câte un copil de-al lor, să-i ferească, până ce-or trece necazurile...

Ilarie îi mângâie, asigurându-i că va avea grijă de fiecare. Li îndemnă să facă toți zid în jurul bisericii. El nu înțelegea să se lepede acuma de altar. Cine are credință, să rămâie cu dânsul. Dealtfel, dădea deslegare tuturor acelora cari voiau să se refugieze, ca să-și pue la adăpost viața și o brumă de avere. Li sfătui, însă, să grăbească, pentrucă termenul de evacuare era foarte scurt...

Tocmai voia să încheie vorba, când veni fiul său Costică, şi spuse:

— Tătuţă, mama aşteaptă să vii, să ne ajuţi la împachetat...

Oamenii îşi luară rămas bun.

Ilarie ajută la împachetat, fără să vorbească tot timpul nici un cuvânt. Parcă nu-i auzia, nici nu-i vedea pe cei din jurul său.

Terminând cu strângerea lucrurilor mai de trebuinţă, trimiseră hargatul să-l înştiinţeze pe directorul şcolar.

Vasile se întoarse îndată spunând că directorul cu ai lui tocmai stăteau la masă, dar a făgăduit că vine imediat.

Preoteasa nu mai vedea lumea, aşa o durea capul! Alergase de dimineaţă, de cum îi aduse vestea Carabăţ, prin toate încăperile, să nu uite ceva mai de preţ. A plâns într'una. Lega două-trei rufe laolaltă şi plângea. Mai întâi şi-a şters ochii şi şi-a ascuns faţa, ca să n'o vadă copiii. Dar când inima i s'a făcut ca o piatră, de durere, nu s'a mai putut stăpâni. Îşi plângea tinereţea petrecută mai mult în grijile gospodăriei pe care o înjghebaseră cu chiu cu vai; plângea norocul de viitor în care îşi pusese nădejdea, zicând nu odată: „Anul ăsta să mai răbdăm... Pe urmă va fi mai uşor. Copiii vor creşte... Gospodăria va merge mai bine"...

Şi-acum, toate se spulberau în câteva clipe...

Erau momente când, din pricina ameţelii, se lăsa repede pe un scaun sau pe marginea patului, ca să nu cadă. Iar după ce-şi revenia, băga de seamă că luase în ladă lucruri de cari se putea lipsi, lăsând răvăşite prin dulapuri şi pe jos altele, mai de valoare. Era scârbită peste măsură, văzând că trebuia să lase în istravă mai toată agoniseala lor.

Nu mâncă nimic până la ora asta, dar nici nu-i era foame. „Cum naiba le mai arde Carabăţilor de mâncare acum?".

In sfârşit veni directorul cu nevastă-sa abia mişcându-se de grasă ce era, urmaţi de un om cu nişte geamantane.

Carabăţii erau de părere să pornească repede, ca să nu-i apuce noaptea în mijlocul câmpurilor. Ce bine li-ar fi prins acum căruţa lor, dacă ar fi reparat-o... Au lăsat-o cu roţile hodorogite, ca să scape de rechiziţie. Acuma rămânea acolo, ca un lucru de nimic...

Preotul îi asigură să nu aibă nici o grijă. Carul lui era destul de rezistent. Adevărat că nu intra în el averea duor gospodării, dar îşi puteau salva măcar câte ceva...

Vasile aduse calul înhămat şi-l anină la căruţa pe care o potrivi la treptele cerdacului. Apoi, ajutat de omul directorului, aburcă legăturile şi geamantanele.

Lazăr Carabăţ puse şi el mâna pe câteva pachete.

Ingrijorată, nevastă-sa îl făcu atent:

— Incet, dragă, nu trânti aşa cutia ceea, că-mi turteşti pălăriile. Ia seama cu geamantanul, să nu se spargă oglinda...

Copiii preotului urcau şi coborau treptele cerdacului într'una. Incă o carte frumoasă, încă un lucruşor drag uitat... Le părea rău să se despartă de fiece obiect cu care şi-au petrecut timpul în şcoală ori acasă...

— Nu uitaţi să aveţi vre-un act la voi, spuse deodată directorul. — Certificatul de şcoală, un carnet de identitate... Să nu ieşiţi la drum fără acte. Unde vom ajunge, veţi avea poate nevoe de ele...

La asta nu se gândise nici Pazica nici Bujorel. Dacă nu le amintea domnul director, plecau fără nici un act din care să se vadă că una a terminat clasa VI-a, iar celălalt a II-a de liceu.

Fata scotoci repede printre hârtiile împrăştiate. Îşi găsi certificatul de absolvire a clasei şi carnetul şcolar.

Băiatul zăbovi îndelung în odaie, dar reveni strângând a pagubă, din umeri. In schimb buzunarele hainei îi erau umflate cu diferite mărunţişuri scumpe, între cari o minge colorată, o muzicuţă şi un pistol de tras cu dopuri.

Cu lacrămile jucând în priviri, Leonora urcă; luă loc în partea dindărăt a căruţei împreună cu soţia directorului şi cu Pazica.

Lazăr Carabăţ se aşeză în partea dinainte, făcând pe vizitiul. Alături de dânsul se căţără Bujorel.

Inainte de-a porni, hargatul duru roata fântânii, ca să încerce calul cu o vadră de apă.

— Hai, nu te sui, Ilarie? — întrebă preoteasa printre lacrămi, pe bărbatul ei, care sta pe gânduri rezemat de păretele casei.

— Te-ai hotărît în fine, părinte? — făcu şi doamna Carabăţ.

Preotul ridică ochii şi privi parcă peste lume, departe... Cu vocea scăzută îngână:

— Porniţi încet înainte... Eu mă reped până la biserică, să pun la adăpost odoarele şi vă ajung... Mână caii domol, domnule director... Leonoră, ai grijă de copii... Să fiţi liniştiţi; eu v'ajung îndată...

Ii stătea mintea în loc. Nu putea înţelege încă, dacă era un vis urît, sau realitate. Să-şi lase oamenii casa, biserica, totul!... Ce putere vrăjmaşă a fost în stare să zdruncine aşezările milenare ale rânduelii creştine din aceste locuri?...

Frământat de gânduri, cu ochii şterşi, privind parcă golul deşertăciunii acestei lumi, aproape că nu observă când porni carul din ogradă. Doar vocea Leonorei şi a copiilor îl desmetici:

— Ilarie, nu întârzia prea mult, că ne-apucă noaptea...

— Tătuţă, să vii îndată...

— Da, da!...

Merse câţiva paşi pe urma lor, până la poartă şi-i petrecu

P. 35128.

cu privirea... Dragii lui se depărtau... Plecau undeva, în necunoscut... I-a iubit atât de mult! Ca și florile din pajiștea bisericii!... Și nu i-a mințit nici odată... Abia acuma, când li-a spus că-i va urma... Nu-și putea da seamă ce se întâmplă cu el. Îl rodea rușinea pentrucă i-a mințit pe dragii lui... Apoi i se strecură în suflet golul din jurul său și rușinea se făcu durere amară. Cei pe cari i-a iubit, n'au plecat pentru o zi-două... Cine știe... Poate era o despărțire pentru totdeauna... Era ca și când ar fi murit dânșii toți, sau el... Dar...

Nu, nu voia să-i piardă!...

O clipă de schimbare a hotărîrii se furișă în inimă și'n gând... Să plece și el!... Cum să-i lase fără sprijin? Buna Leonoră și copiii lui dragi!...

Imediat îi apăru, însă, în minte cealaltă imagine: hoarde de năvălitori, biserici și sate în flăcări, convoaie de români mânați cu biciul în robie, în moarte...

Și hotărîrea reveni: Va rămâne pe loc, să se roage pentru sufletul blajin și fără apărare al credincioșilor.

Soarele trecuse mult de amiază, când, revenindu-și, Ilarie, chemă sluga, îi plăti simbria și-i dădu drumul.

Se simțea foarte obosit.

Trecu în casă: dar nici un colț al iatacurilor nu-l îmbie la odihnă. Încăperile golite, lucrurile de tot felul răvășite pe jos, îi umplură sufletul de pustiu.

Ieși afară. Acelaș pustiu îl sufoca.

Trecu în grădină. Stătu un timp și privi albinele... Merse apoi la ocolul păsărilor și le dădu drumul printre straturi.

Când reveni în ogradă, cânele își roti ochii, triști, necutezând parcă să-l privească. Se gudură milog la picioare. Înainte de-a pleca, îi desfăcu legătoarea de pe grumaz. Liberat din lanț, cânele își urmă o bucată de drum stăpânul, apoi se întoarse și stătu la poartă. Ilarie îi auzi lătratul mult timp, până se depărtă de tot.

Se gândia să meargă dela casă la casă, să spună oamenilor că, în caz de primejdie, să se adune toți la biserică. Să n'aibă frică. Atâta timp cât au credință în sufletul lor, nimic nu li se va întâmpla... El va fi acolo, împreună cu dânșii...

Un zbârnâit, ca de mașină depărtată, îi agită și mai mult gândurile. Imaginea convoiurilor de refugiați îi apăru din nou în minte... Deasupra lor, se profila însă chipul luminos al bisericii, ca o cetate a mântuirii...

Zbârnâitul se auzia tot mai tare... Căută în toate părțile, întâi pe cer, apoi în lungul șoselei, până departe spre orizont...

Desluși, spre răsărit, în partea Boianului, vreo șase sau șapte avioane, întâi cât niște ciori, apoi tot mai mari. Sburau pe dunga Prutului, spre oraș. Cu cât se apropiau, cu atât

uruitul li era mai înfiorător și înfățișarea mai sumbră... Trecură... De-asupra Boianului se iviră altele, mai multe...

„Va-să-zică au și venit... Unde-or fi ajuns acuma Leonora și copiii? De-ar reuși să iese, cât e zi, din teritoriul răpit... Dar oamenii?! N'ar fi fost mai bine, oare, să-i lase să plece?...".

Coborî cărarea de-a-dreptul prin livezi. Trecu părâul și urcă dealul, cu respirația reținută.

Soarele lumina a chindie, moleșind încă plantele cu aer dogorîtor.

Descuie ușa bisericii și intră. Răcoarea zidurilor îi îmbăie fruntea, potolindu-i arșița gândurilor. Îmbrăcă odăjdiile și îngenunche înaintea altarului. Se rugă pentru norod și pentru biserică. Lipindu-și fruntea de lespezile altarului, se rugă îndelung, în completă uitare de sine...

Deodată clopotul cel mare isbucni prelung... Sunetul cutremură din temelii biserica. Porniră și celelalte clopote...

Se ridică. Merse repede și încuie ușa pe din lăuntru. Urcă în turnul clopotniței.

Pălimarul smucea arămile bălăbănindu-se odată cu ele, când într'o parte, când într'alta. Fața îi era congestionată, ochii ieșiți din orbite, iar gura căscată părea că soarbe undele ce se revărsau cu putere inundând văzduhul.

Alexa îl văzu pe preot, dar nu conteni să sune. Ilarie îi făcu semn de aprobare clătinând capul.

Privi prin fereastra clopotniței.

Stoluri de avioane pământii se țineau pe deasupra Prutului. Pe șoseaua ce duce prin mijlocul satului, spre Cernăuți, mașini cu înfățișare curioasă răscoliau praful întunecând casele și grădinile.

Mai la vale, ieșiau dintr'o uliță o mulțime de săteni, grăbind încoace, spre biserică... La oarecare depărtare le atinu drumul un convoi de străini în haine pestrițe, de oraș, cu bâte și arme în mâni.

Ilarie se sprijini de pervazul ferestrei și urmări cu ochii strânsura de oameni ciudați.

Sătenii păreau că-și iuțesc mersul, ca să o ia înainte. Câțiva prinseră chiar să alerge. După ei, se ținură și ceilalți.

Străinii grăbiră și ei. Inconjurară pe săteni strângând cercul din ce în ce. Acum erau aproape. Ii vedea bine. Sleahtă dela periferia orașului... Vagabonzi și găinari. Cerșetori prefăcuți... Ii miluise pe unii nu odată, la răspântii...

Străinii tăiară calea sătenilor. S'au oprit sub coama dealului, pe brânci.

Țăranii urcau în grabă dealul spre biserică. Dar câțiva se poticniră și căzură. Ceilalți fugeau înainte. Insă la jumătatea cărării, se prăvăliră și ei ca snopii. Cădeau toți la pământ sub focul plumbilor. Pocnetul armelor nu se auzia, din pricina

vuetului clopotelor. Dar Ilarie a văzut bine fumul albastru săgetând din pustile vrăjmaşe...

Zăceau polog de trupuri în marginea grădinii. Unele se svârcoleau încă. Vaete de durere străbăteau uneori prin dangătul clopotelor, sfredelindu-i inima. Ilarie vru să-l liniştească pe pălimar, dar nu avu puterea să-i facă măcar un semn. O ameţeală grea îl desprinse dela fereastra clopotniţei şi căzu la picioarele pălimarului.

Abia după câteva minute, revenindu-i cunoştinţa, îl îndemnă pe Alexa, clătinând aprobator capul, să sune mereu.

Coborî treptele în fugă.

Pâlcurile de străini isbucniră în hohote de râs şi clevetire. Toţi îşi aţintiră ochii asupra lui.

Merse la trupurile însângerate. Multe piepturi se împietriseră. Unii se mai văetau, încovoindu-se de durere. Câţiva îşi dădură sufletul chiar sub ochii lui.

Ingenunchie şi se rugă pentru toţi.

Pâlcurile de străini nu mai conteniau râsul şi vorba deşănţată. Vreo câţiva se apropiară de el şi-l întrebară, într'o moldovenească stâlcită:

— Ei, ţi-ai mântuit molitva? Ce, nu te ascultă? Ia, mai zâ-le v'o una, poate 'or învie!...

Şi râseră, cu toţii, batjocuritor.

Se apropiară de preot, îi înşfăcară din mâni crucea, apoi legându-i mânile la spate, îl luară între ţevile armelor întinse, spre biserică.

Ajunşi acolo, îl împinseră înlăuntru, urmându-l toţi, năvalnic. Ii cerură să le dea toate obiectele de aur şi argint. Răspunzându-le că nu avea nimic afară de potir şi câteva odoare pentru cult, străinii îl trântiră jos şi pătrunseră în altar.

Răscoliră pristolul, veşmântarul, proscomidierul, svârlind pe jos sfeşnice, cruci şi icoane. Smulseră de pe Evangeliar încheieturile şi colţarele de aur, apoi îmbrăcămintea de argint a crucilor şi a celor câteva icoane vechi, de pe iconostas.

Ilarie simţi parcă junghiuri de pumnal în piept. Nu mai putu răbda. Se ridică, cutremurat de cruzimea străinilor. Aprobându-se, îi rugă cu lacrimi în ochi să cruţe altarul. Să nu-şi bată joc de odoarele sfinte, adorate cu toată căldura sufletului de către atâţia creştini nevinovaţi, cari nu le făcuseră doar nimic rău...

Drept răspuns, unul dintre profanatori îl apucă de piept şi-l târî în naos, înaintea altarului.

Rupseră de pe el veşmântul de slujbă şi-i umplură gura cu zdrenţe, încât abia mai putea respira prin nări.

Aduseră strana mare, din dreapta, în mijlocul bisericii. Apoi adunară toate cărţile şi veşmintele. Le tixiră înlăuntrul

stranei, şi grămădiră jur împrejur toate icoanele pe cari le smulseră dela locul lor.

Apoi îl suiră pe preot deasupra şi-l legară, strâns, cu lanţul dela policandru.

Aprinseră capete de lumânări de prin sfeşnice şi le înfipseră în strană, între cărţi şi veşminte şi între icoanele svârlite grămadă.

Schimonosiră apoi, în bătaie de joc, câteva închinăciuni împrejurul rugului, şi plecară în nestăpânite hohote de râs...

Clopotele tăceau... Alexa va fi obosit oare? Sau, tocmai cobora ca să-i alunge pe vrăjmaşi!...

Ilarie nu putea striga să-i vie în ajutor.

Icoanele trosneau. Dela picioarele stranei îl învăluia fumul gros, cu miros sufocant de ceară şi pânzeturi arse.

Curând flăcările crescură ca trandafirii împrejur şi trupul prinse a se sbate amarnic între ghimpii lor. Arsurile îl dureau îngrozitor. Ar fi vrut să se ferească, dar nu se putea svârcoli, căci lanţul îi curma încheieturile, îi sdrobia muşchii.

Cuprins de groază, se încordă să strige. Dar strigătul îi răbufni pe nări ca un gemăt surd.

Aripi roşii şi negre prinseră a-i fâlfâi tot mai cu insistenţă pe dinaintea ochilor...

Intr'un târziu, se linişti. Văzu crinul luminos al bisericii înălţându-se în slăvile albastre. In pridvor, sta Maica Domnului în veşminte albe ca zăpada. Şi moş Alexa, pălimarul, îi săruta mâna.

GEORGE ANTONESCU

ANII

Imi ard ca făcliile anii
Deasupra pământului cald
Şi'n flacăra lor aurie
Amurguri de aur se scald.

Cu fiece iarnă s'adaug
Tot alte făclii peste culmi
Şi pâlpâie singurătate
De vis lângă streşini de ulmi.

TEOFIL LIANU

NU VA TRECE MULT

Nu va trece mult şi ca un fum
Voiu trece pragul dincolo de veci.
Tu vei rămâne, tu vei încălzi
Cu râsul dulce multe inimi seci.

Eu voiu pluti în liniştea uitată,
În neştiinţă, în adânc adânc,
Tu vei mai râde lumii fericite
Pe care contemplând-o, o deplâng.

Şi nu va fi pe urma celor duse
Cu mine, Voica, nicio amintire.
Tu vei uita, că-i scris în fiecare
Să ne uităm prieteni şi iubire.

Să ne uităm, să nu mai ştim de nime,
Din cei ce pleacă nici din cei ce vin,
Pân' ce ne cheamă şi pe noi un dangăt,
Ne smulge masca, iar noi consimţim!

E. AR. ZAHARIA

NATALĂ

Mă reîntorc cu tropot înnoptat,
Cu hopuri mari, cu glod până la glesnă;
Mă reîntorc în târgul deşirat,
În târgul plin de patimi şi de besnă!..

Ani monotoni, de-atunci, s'au scuturat
Inconştienţi ca plopii de pe cale...
Pe vremi, aici, iubii înfrigurat:
Rod gureş de corole matinale...

Acelaşi turn, acelaşi drum cotit
Şi clopot rar ce-şi tângue arama...
Şi'n târgul vechiu, se pare, n'a murit
Decât doar tatăl meu şi mama.

N. I. BONTAŞ

Pe urmele vremii...

Din realizările Societăţii pentru cultură, Cernăuţi. *In ziua de 7 Dec. 1941, Societatea pentru cultura şi literatura română din Bucovina şi-a inaugurat, oficial, activitatea printr'o solemnitate, la care au participat şefii autorităţilor locale în frunte cu d-l General C. Calotescu, Guvernatorul Bucovinei, membrii şi binevoitorii societăţii. A fost, de altfel, şi prima manifestare românească, organizată în somptuoasa clădire a noului Palat cultural din Piaţa V. Alecsandri.*

Din cuvântarea, rostită introductiv de d-l prof. C. Loghin, vicepreşedintele şi conducătorul societăţii, desprindem următoarele date interesante asupra realizărilor de până acuma ale societăţii ca şi punctele de program viitor:

Invazia rusească din Iunie 1940 a surprins Societatea pentru cultură cu totul nepregătită pentru evacuare. Din tot ce a avut ca proprietate mobiliară sau imobiliară n'a salvat aproape nimic. Din bibliotecă n'a fost luat nimic. Din bogata şi preţioasa arhivă au fost luate numai un teanc de documente vechi şi actele de proprietate ale Societăţii, iar din frumoasa ei pinacotică au fost salvaţi: Grigorescu, un Luchian şi 2 Bucevschi. Din casa Societăţii n'a fost luat nici un ban, chiar cu o zi înainte de evacuare s'au făcut plăţi de peste jumătate milion pentru o parcelă la Internat şi piese de mobilier.

In anul de refugiu Societatea n'a desvoltat nici o activitate pozitivă. S'au ţinut numai câteva şedinţe de comitet la Bucureşti, unde se aflau majoritatea membrilor din comitet.

La reîntoarcere, Societatea şi-a regăsit proprietăţile, dar în stare rea. Palatul Naţional şi mai ales Palatul cultural, pe care l-a lăsat în cea mai perfectă şi mai nouă stare, le-a găsit deteriorate aşa că necesită reparaturi. Tipografia „Mitropolitul Silvestru" a fost lăsată fără hârtie şi a fost despuiată de unele maşini importante. Din pinacoteca Societăţii n'a rămas nimic. Din bogata ei colecţie de fotografii cu mănăstiri şi monumente istorice din Bucovina n'a rămas nici urmă. Intregul stoc de cărţi al editurii a dispărut cu totul. Internatele Societăţii, din str. Mărăşeşti 24 şi str. Banatului 1 B, au fost găsite într'un hal ne mai pomenit: toate camerele răscolite, întreg mobilierul iefuit sau stricat, iar curtea şi grădina pline de cutii cu dinamită.

A fost nevoie de o muncă grea pentru a repune totul în stare de funcţiune normală. Prima grijă a Societăţii a fost punerea în funcţiune a *Internatelor* ei, pentrucă se apropia începutul anului şcolar. Numai energiei şi străduinţei fără preget a d-lui prof. I. Brătianu, directorul internatelor, se datoreşte faptul că cele două internate, în scurtul răstimp până la începutul anului şcolar, au putut fi puse, fără nici un sprijin de nicăieri, în stare de funcţiune, aşa că la 9 Septemvrie, când s'au deschis şcolile secundare, s'au deschis şi porţile internatelor Societăţii.

Cele două internate ale Societăţii pentru cultură pot adăposti în încăperile lor până la 300 de elevi. In prezent se află acolo 200 elevi.

dintre cari 47 sunt basarabeni şi 11 ardeleni. Taxele variază între 1.000 şi 2.000 lei pe lună, iar 10 elevi refugiaţi sunt ţinuţi fără nici o plată. Singurele existente pentru liceele de băieţi din Cernăuţi, internatele Societăţii adăpostesc 107 elevi dela liceul A. Pumnul, 77 dela liceul comercial şi 13 dela liceul industrial.

Până la ocupaţia rusească funcţionau 2 internate: unul pentru elevii de liceu în str. Mărăşeşti nr. 24 şi altul pentru meseriaşi şi comercianţi în str. Banatului 1 B., având ambele aceeaşi curte. Internatul din urmă a fost administrat până la ocupaţia rusească de „Societatea meseriaşilor români" şi era întrebuinţat, în ultimii ani, ca internat de ucenice. In urma unui acord încheiat cu Societatea meseriaşilor, această societate a renunţat la administrarea acestui internat, rămânând să primească din patrimoniul statului o altă clădire mai corespunzătoare scopului pe care îl urmăreau. Preluând fostul internat al meseriaşilor, Societatea pentru cultură l-a transformat în Internat pentru elevii şcolilor comerciale şi industriale din localitate.

A doua grijă a Societăţii a fost punerea în funcţiune a *tipografiei* sale Mitropolitul Silvestru, care, pe lângă scopuri comerciale, îndeplineşte şi o înaltă misiune culturală. Maşinile dispărute în timpul ocupaţiei ruseşti din tipografie n'au putut fi înlocuite nici până astăzi, deşi există astfel de maşini în depozitele de stat din Cernăuţi şi Societatea a cerut să le cumpere. Din această cauză tipografia funcţionează cu mari greutăţi tehnice.

Pe lângă tipografie a mai funcţionat, până la ocupaţia rusească, şi *o editură*, care avea în depozit un stoc de cărţi în valoare de peste un milion lei. Intregul depozit a dispărut fără urme. Cu toate acestea Societatea n'a renunţat definitiv la acest gând. In momentul când îi vor permite mijloacle materiale, ea intenţionează să-şi redeschidă editura.

Sub aceeaşi firmă de „Mitropolitul Silvestru", Societatea pentru cultură a obţinut şi o autorizaţie de *librărie*. Această librărie nu urmăreşte scop de câştig, ci intenţia de a promova răspândirea cărţilor româneşti în cercuri cât mai largi. După îndelungate străduinţe zi de zi ale comitetului, Societatea a obţinut, în sfârşit, un local potrivit pentru librărie, în str. I. Flondor nr. 18, fosta librărie Literaria, dar i se refuză de locurile în drept exercitarea comerţului de librărie în acest local.

Societatea pentru cultură a avut o *bibliotecă* de peste 14.000 volume care a dispărut în timpul ocupaţiei ruseşti şi, după investigaţii, a fost găsită, cu mari lipsuri, într'o pivniţă din str. Goethe. Biblioteca a fost readusă în sediul ei din Palatul cultural.

Primăria municipiului a cedat Societăţi pentru cultură, conform unei convenţii mai vechi, biblioteca N. Iorga, iar directoratul culturii naţionale, cărţile aflate fără stăpân în Casa polonă. După triere s'a constatat că majoritatea cărţilor cedate sunt germane. Din cărţile cedate, Societatea pentru cultură îşi va complecta biblioteca proprie, iar din rest va alcătui biblioteci publice pe cari le va repartiza secţiilor sale şi instituţiilor de stat.

Au mai fost găsite preţioasele biblioteci ale societăţilor studenţeşti „Junimea" şi „Dacia", dar cu mari lipsuri. In semn de omagiu adus activităţii culturale a acestor societăţi, bibliotecile lor vor fi păstrate de Societatea pentru cultură, fără a fi înglobate în biblioteca ei.

După ce biblioteca Societăţii pentru cultură va fi inventariată şi înregistrată — operaţie care va dura încă luni de zile — va fi pusă la dispoziţia membrilor. Pentru celalt public din acest oraş, Societatea pentru cultură a hotărît să creeze o bibliotecă de împrumut cu cărţi româneşti şi în limbi străine, care să funcţioneze în librăria proectată.

Societatea scriitorilor bucovineni, o secţie a Societăţii pentru cultură, în jurul căreia s'a grupat spontan tot ce este preocupare literară în regiune, şi-a reînceput seria şedinţelor literare săptămânale, iar duminecă 14 Dec. 1941 şi-a inaugurat, cu prilejul celei de a treia aniversări, seria şezătorilor externe.

In semn de recunoştinţă pentru armata eliberatoare, Societatea pentru cultură a hotărît să publice şi să distribue gratuit, în 20.000 de exemplare, ca şi acum doi ani, *Calendarul ostaşului*, atât de bine primit atunci. Planul n'a putut fi realizat, pentrucă hârtia solicitată nu i s'a pus la dispoziţie.

Iată în linii generale acţiunea de refacere a Societăţii.

Programul de viitor se va desfăşura în două direcţii: la centru şi în provincie.

De 11 ani de zile, cu întreruperea anului de ocupaţie rusească, Societatea pentru cultură organizează an de an în cursul iernii câte un ciclu de conferinţe publice sub numele *Universitatea liberă*. In ziua de 7 Dec. 1941 Universitatea liberă şi-a reluat cel de al XII-lea ciclu în prima lui serie. In urma desfiinţării — să sperăm temporară — a universităţii din Cernăuţi, conferinţele Universităţii libere au venit să înlocuească acele admirabile cursuri de popularizare, organizate în trecut de universitatea cernăuţeană şi să menţină, dacă nu să intensifice atmosfera de înaltă culturalitate care a domnit totdeauna în oraşul nostru.

Tot pentru păstrarea tradiţiei culturale din acest oraş şi pentru a promova mişcarea literară şi ştiinţifică din regiune, Societatea pentru cultură, în colaborare cu Societatea scriitorilor bucovineni, a înfiinţat această *„Revistă a Bucovinei"*, ale cărei coloane sunt deschise talentelor literare şi produselor intelectuale serioase dela noi. Deşi se numeşte sugestiv „Revista Bucovinei", ea nu se îngrădeşte în graniţele strâmte ale acestei provincii, ci îmbrăţişează orice talent literar.

Societatea pentru cultură deschide în Cernăuţi un *cinematograf modern*, deoarece dispune de o sală admirabilă pentru acest scop, de sala festivă din Palatul cultural. Acordul cu Oficiul cinematografic român din Bucureşti este aproape încheiat. Vom dispune astfel de cel mai modern cinematograf în regiune.

Obiectivul principal al activităţii Societăţii a fost în trecut şi trebue să fie şi în viitor *satul* cu nevoile sale. Acolo, la sate, şi în oraşele din provincie Societatea pentru cultură a întemeiat secţii, a ridicat case naţionale, a trimis biblioteci populare, a organizat şezători etc. Acţiunea a fost reluată, dar întâmpină greutăţi din cauza timpurilor prin care trecem şi mai ales din cauza dificultăţilor de transport. Societatea pentru cultură a iniţiat şi este pe cale de a realiza o mare acţiune de organizare culturală la sate. Această organizare i-ar putea fi mult înlesnită, dacă i s'ar ceda.

așa cum a cerut, casele culturale rămase dela populația germană repatriată, pentru a le transforma în case naționale românești.

Pe lângă această activitate așa zisă normală la sate, Societatea pentru cultură se poartă cu gândul, atunci când va dispune de mijloacele necesare, să editeze din nou o revistă pentru țărani, așa cum a fost pe vremuri gazeta „Calendarul poporului", și să editeze cărți pentru țărani, în deosebi cărți distractive.

Iată programul de viitor al Societății pentru cultură. Este un program modest, dar nu trebue să se uite un lucru: că e vorba de o societate de inițiativă particulară, că membrii din comitet lucrează fără nici o recompensă materială, că membrii societății sunt angajați în altă parte cu ocupațiunea așa că dispun numai de puțin timp, pe care să-l poată sacrifica de bună voie. Bugetul Societății — trebue s'o accentuăm — trăiește din mijloace proprii, fără nici o subvenție de undeva. Principala sursă de venituri a Societății a fost chiria pe care o încasa din închirierea Palatului Național din piața Unirii. Astăzi însă, când statul dispune de atâtea localuri goale, imobilul Societății a rămas fără căutare. Cu toate acestea, a spus d-l Loghin în cuvântarea sa de inaugurare, nu incomodăm pe nimeni, nu cerem nimănui nimic, dacă prin aceasta se înțeleg fonduri de bani. Ceea ce am dori însă este ca să fim ajutați de a ne crea surse noi de venituri ca deschiderea librăriei, a cinematografului etc., pentrucă oricât ar fi vorba numai de cultură, și aceasta se face și cu bani.

* * *

Universitatea liberă cernăuțeană. — Culturalitatea bucovineană, văduvită de Universitatea din Cernăuți (văduvie pe care nu ne-o putem închipui decât temporară), s'a retras în aproape seculara ei cetățuie de refugiu: Societatea pentru cultură. De aici aruncă, unei anumite lumi pornită pe căpătuială, mănușa unor preocupări de înaltă ținută cărturărească, ce au caracterizat totdeauna românismul bucovinean autohton.

Incercând să împlinească unul din multele goluri spirituale lăsate de Universitatea cernăuțeană, Societatea pentru cultură își continuă tradiția conferințelor „Universității libere". Prima serie a celui de al XII-lea ciclu (9—20 Decembrie 1941) ne-a oferit următorii conferențiari: prof. univ. Dr. M. Hacman (Opera social-politică din Germania), prof. univ. S. Reli (Un nepot al lui Ștefan cel Mare, moștenitor al tronului moscovit), prof. Dr. N. Tcaciuc-Albu (Goethe și Eminescu), prof. univ. M. Șesan (Cinstirea Sf. Icoane), prof. A. Vasiliu (Eminescu și Bucovina), prof. E. Chindriș-Codrescu (Carmen Sylva, caracterizată prin opera sa), prof. univ. Dr. E. Tarangul (Dreptul administrativ în statele totalitare și autoritare), Pr. prof. Dr. E. Costea (Câteva obiceiuri de Crăciun la diferite popoare și la noi) și prof. univ. V. Gheorghiu (Magii dela Răsărit).

A doua serie din iarna aceasta începe la 20 Ianuarie. Pe lângă auditoriul și conferențiarii obișnuiți din iernile trecute, nădăjduim ca cel puțin această a doua serie să ne aducă și câteva chipuri noi. Prestigiul românesc al Cernăuților cere să demonstrăm că aici se mai poate găsi și altceva, pe lângă fabrici de dat în custodie.

* * *

Habent sua fata libelli. — Misterioasa sinucidere a omului Emile-a pecetluit cu adevărat bârfeli, — pe care vremea Grigorovița, destinul a vrut altfel. In artele plastice scrisul lui și-ar găsi corespondentul în desenul cu peniță. Cu iubirea de amănunt și cu calmul proprii acelei arte și-a zugrăvit târgurile și satele Bucovinei natale, fixând întâmplări, oameni și locuri, al căror pitoresc îl consună vremea. De aceea opera lui are, pe lângă incontestabile calități estetice, o valoare documentară unică.

In ultimii ani cărțile lui Grigorovița erau epuizate. Iată pentruce a fost atât de binevenită hotărârea Societății pentru cultură să aleagă și să redditeze ce-i mai de preț din aceste cărți. Sub îngrijirea lui Vasile Posteucă, antologia a ieșit masivă și caldă-călduță din teascurile tiparniței, când au năpădit Rușii în Cernăuți. Intregul stoc a fost distrus. Ca prin minune s'au putut găsi totuși două exemplare, martore ale unei strădanii care va trebui continuată, atunci când împrejurările vor îngădui.

* * *

T. Robeanu. — Și el și-a curmat singur firul vieții, atunci când alcătuirea sufletului său gingaș n'a mai putut îndura răutățile oamenilor. De curând ar fi împlinit 78 de ani.

Dintre manifestările comemorative ne însemnăm conferința d-lui prof. univ. Leca Morariu la Radio-București și, la Cernăuți, ședătoarea Societății scriitorilor bucovineni, la care a conferențiat d-l prof. C. Loghin.

Dar comemorarea pe care o așteptăm este retipărirea nepreținutelor lui versuri. Fiecare s'ar cere cântat par'că, — nu spus, — așa ai vrea să stărui asupra frumuseților din ele. **D. V.**

* * *

„Revista Bucovinei". — Incepând a regrupa talentele Bucovinei în jurul acestei publicațiuni, e moral să ne amintim de alte momente, când, la București, un stol de avântați idealiști au dat viață unei reviste similare. Era în 1916 și revista se chema tot „Revista Bucovinei", apărând dela 1 Aprilie 1916 până la 1 August 1916, când România a intrat în războiu, deci un volum de 9 numere. Cu preocupări culturale, accentuat politice, economică și literară, ea a fost susținută de migala și truda cărturarilor I. G. Toma care zice că rostul poeziei este „lupta pentru desrobirea fraților și lărgirea moșiei românești până la hotarele ei naturale" (Nr. 1, pag. 6), D. Marmeliuc, I. E. Torouțiu, la a cărui tipografie „Bucovina" din Pasajul Român 14, se și tipărește revista, V. Hutan, Aurel Morariu, Ovid Topa ș. a. Se tipăresc studii, traduceri, articole, dări de seamă, note asupra războiului și versuri. Afară de cei numiți, mai colaborează M. Oltescu, G. Rotică, V. Greciuc, Em. Slușanschi, Ion Dragoslav, M. Baciu, Ion Ojog și Maria Dragu. Așa a fost „Revista Bucovinei" din 1916.

E. Ar. Zaharia

250 ani dela moartea lui Miron Costin. — Deşi trăim vremuri cumplite de cumpănă mare, „Revista Bucovinei" — o iscusită zăbavă pentru noua lume românească — încrestează pe răbojul timpului popasul celor 250 ani ai învăţatului cronicar Miron Costin, care a cunoscut bine meleagurile noastre, căci nu odată a luat calea pribegiei pe la Cernăuţi şi la Hotin.

Ne împărtăşim cu dragoste din viaţa şi opera lui, de vreme ce ambele ne pot servi ca norme de conduită pentru vremurile actuale. O viaţă plină de zbucium. Copilăria şi adolescenţa prin colegiile străine din Ucraina şi Polonia. Întorcându-se în patrie urcă toate treptele până la rangul de mare logofăt al Moldovei. În această calitate îndeplineşte importante misiuni diplomatice în ţară şi străinătate, pentruca apoi să moară decapitat la 19 Dec. 1691 în urma unor bănueli de complicitate cu Polonii.

Miron Costin trăieşte şi astăzi în sufletul neamului nostru pentru destinul lui tragic, pentru cele 6 lucrări istorice în limba română şi polonă, în care a reuşit să stabilească originea daco-română, perzistenţa Românilor în spaţiul carpato-dunărean şi unitatea de limbă şi credinţă a acestui popor. Se desprind din opera lui multe gânduri şi cugetări filosofice, ce le repetăm şi astăzi, şi ne încălzesc atât de mult, căci ele caracterizează un om şi o conştiinţă românească. A fost o forţă morală de factură aulică, a fost cea mai dinamică energie intelectuală a timpului său. Apariţia lui Miron Costin în veacul al XVII-lea este o evidentă dovadă de energie spirituală a neamului românesc. Să ne îndreptăm gândurile spre figura lui nobilă şi să ne întărim sufletele pentru marile realizări, care ne aşteaptă.

I. Mandiuc.

CĂRŢI SI REVISTE

V. Ţigănescu: Brădetul.—Volumul d-lui V. Ţigănescu înmănunchiază şapte nuvele, al căror subiect e luat din viaţa molcomă şi potolită a plaiurior bucovinene, de sub trecuta dominaţie austriacă. Toate şapte poartă eticheta comună „Brădetul", pentrucă acţiunea lor se desfăşoară în împrejurimile şi pe pământul moşiei cu acelaşi nume, din judeţul Rădăuţi.

Pe lângă unitatea de loc, determinată de hotarele fermei statului străin, ceea ce caracterizează fracţiunile epice ale noului prozator bucovinean, este faptul că, deşi fiecare din ele are contur propriu, complet definit şi independent de celelalte, totuşi nu refuză completări reciproce, ci dimpotrivă se angrenează atât de bine întreolaltă — prin faţetele aspectului rustic pe care-l prezintă — încât favorizează o atmosferă de adevărat roman, căruia îi lipseşte doar firul conducător.

La promovarea acestei impresii de integritate contribuie, pe de o parte, şi personagiile volumului, cărora autorul le dă acces liber dela un compartiment la celalt al capitolelor, indiferent dacă-şi schimbă numele

sau rămân cu cele vechi, pe de altă parte şi perfecta satisfacere a exigenţelor timpului, cerută de asemenea gen amplu, căci d-l V. Ţigănescu păşeşte cu fiecare nuvelă în spre vremuri mai noi şi mai apropiate de rostogolul zilelor de azi, ferindu-se să le sincronizeze acţiunea fragmentată şi s'o suspendeze în negura trecutului îndepărtat.

Din pricina menţionată, în „Brădetul" se poate urmări cu uşurinţă succesiunea etapelor istorice prin care se strecoară poporul bucovinean de dinainte de războiul mondial şi până la Unirea cea mare, căci capitolul social-politic al Românilor bucovineni, cuprinşi în ograda aceloraşi hotare etnice, după atâta sbucium şi atâtea jertfe, dela detrunchiere, nu putea trece nici el neobservat.

Durerile şi bucuriile plăieşilor din mândra Ţară a fagilor trebuiau să-şi găsească şi dânsele ecou în sufletul cuiva dintre contemporanii lor sensibili şi mânuitori de pană. Cel care a răspuns la apel şi-a lăsat să i se filtreze la flacăra propriei compasiuni cele mai de preţ tresăriri ale unui grup de oameni dintr'un capăt de ţară, având semnificaţia părţii pentru întreg — ca la Gh. Coşbuc şi Oct. Goga — nu putea fi altul decât numai d-l V. Ţigănescu.

Bun cunoscător al plaiurilor încondeiate cu verdele crud al ierbii, stăpânitor al graiului legănat în ritm de holdă sonoră sub albăstrimi înalte de cer boltit şi cetitor abil al sufletului ce pâlpâie, ca făcliile la Înviere, în fiecare fiinţă omenească de sub geana pădurilor carpatine rădăuţene, d-l V. Ţigănescu s'a achitat de sarcina ce şi-a luat-o asupra-şi cu toată dăruirea de sine şi cu preţul amar al unei izolări aspre şi nedrepte.

S'a achitat târziu, în crugul anilor proprii şi al evenimentelor depăşite, dar şi-a răsplătit tăcerea de până acum printr'o eflorescenţă întreagă, oferită cetitorilor dintr'odată, într'o vreme când destinul românesc bucovinean a fost din nou pus a grea încercare şi când cizma străinilor strivea iar, sub potcoavă, cele mai înflorite pajişti ale Ţării.

Cartea a venit atunci ca o mustrare aspră a unor comenzi date greşit din partea conducerii noastre şi glasul ei era cu atât mai impresionant, cu cât încă n'avusesem prilejul să-l auzim vreodată.

D-l V. Ţigănescu n'a făcut ucenicia cuvenită la reviste şi nu şi-a şlefuit scrisul după calapoadele opiniei oficiale, ca majoritatea scriitorilor. Ca să utilizăm un termen şcolar, D-sa s'a pregătit acasă, în particular, cu meditatorul sufletului propriu şi când a fost cu materia gata, a apărut cuviincios în vitrine, supunându-se examenului, fără fanfaronada preliminară a reclamelor la modă.

Din pricina aceasta, în tot volumul se remarcă o grijă reliefată de ponderare a conţinutului şi-o lipsă de avânt tineresc şi de elan nebunatec, atât de caracteristic primelor începuturi, care să te smulgă din simetria proporţiilor şi să te arunce departe, pe treptele albastre ale fanteziei şi îndrăznelii. Cum majoritatea nuvelelor se brodează pe motive erotice, ne-am fi aşteptat să asistăm la învolburări de vorbe meşteşugite, la scene de esenţă tare, la aventuri prăpăstioase, la înfruntări eroice ale neajunsurilor.

Dar nu-i aşa. Dramatismul e absent în opera d-lui V. Ţigănescu şi acolo unde ar trebui să înceapă conflictul, el de fapt sfârşeşte. Cazul lui

M. Sadoveanu din „Floare ofilită", din „Demonul tinereții" și din atâtea altele se repetă și aici. Eroii d-lui V. Țigănescu nu dispun de voința necesară ca să apuce nevoile de coarne și să le doboare la pământ, făcându-și, pe urmă, cărare în viață așa după cum li-i voia.

Consecința e că dragostea li se ofilește tocmai în momentele celei mai depline înfloriri și nuvela terminâ cu umbre sumbre.

Nota generală a volumului constă într'o dragoste satisfăcută numai pe jumătate, jinduind după împlinirile lăsate în suspensie.

Dar dacă nuvelele d-lui V. Țigănescu, ținând cont de cele câteva obiecții fugare, ar fi câștigat, desigur, în amploare și intensitate, nu-i mai puțin adevărat că și'n forma lor actuală sunt încărcate de emotivitate estetică și frumuseți lirice. Dovadă ne dă în primul rând „Gafița" cu care se deschid paginile volumului și unde pe lângă culoarea locală, excelează gingășia erotică și discreția evoluției ei. Pe același plan de bună realizare se situează apoi „Roata", care portretizează, cu bogată trenă de amănunte, mândria unei simple fete dela țară, demnă și conștie de neamul strămbunilor ei vrednici. Simțul de demnitate este desbătut și în ultima nuvelă a volumului tot atât de amplu ca și în „Roata", deosebirea dintre cele două nuvele constând numai în faptul că ultima își proectează acțiunea în vremurile tulburi, de suspendare a oricărei ocârmuiri oficiale, când lumea regiunii descrisă de autor e tentată să iasă din carapacea convențiilor morale ca să-și însușească bunuri străine.

Restul nuvelelor prezintă tipuri luate din aceeași pătură socială țărănească, fiecare cu sclipirile și metehnele lui, prinse minunat de ascuțitul spirit de observație a autorului. Cadrul, în care dânsele sunt lăsate să acționeze, este redat minuțios la orice undoire de colină, căci d-l V. Țigănescu are, pe lângă celelalte calități, și-o paletă bogată, de unde rar lipsește albul de zăpadă al norilor, verdele închis al brazilor și vioriul zărilor întinse. Prin aceste caracteristici, D-sa se înregimentează de-a'ntregul în proza bucovineană, al cărei specific este tocmai bogăția naturii, ca un reflex natural al solului împodobit de însași mâna lui Dumnezeu.

* * *

N. Enescu: Istoria Pedagogiei, ediția a III-a. — Cele două ediții ale „Istoriei Pedagogiei" semnate de d-l N. Enescu, prima apărută în 1933, iar următoarea în 1935, s'au epuizat repede, deși asemenea lucrări de pondere științifică așteaptă, de multe ori, cu anii, în rafturile librăriilor, până-și găsesc cumpărătorii.

Preferința lumii gravitează, de obiceiu, în jurul romanelor de senzație, ușoare și ieftine, preocupările serioase trecând doar pe seama unui restrâns număr de cetitori.

Cu toate acestea d-l N. Enescu a ajuns, de dată recentă, cu „Istoria Pedagogiei" sale la ediția a treia.

Deslegarea acestui succes de librărie stă în faptul că volumul profesorului dela Școala Normală din Cernăuți duce cu dânsul șirul evoluției problemelor educative dela primele ei licăriri, când omul trăia în turmă și-și tatua epiderma în modele simetrice, ca ouăle de Paști, și până în ziua de azi.

Din țesătura cuprinsului nu lipsește apoi nici contribuția gânditorilor români, iar istoricul școlii românești se bucură de o extensiune mai mare de cum se învrednicise în celelalte lucrări de același gen.

Dela o ediție la alta capitolele sunt mereu îmbogățite cu material nou și prețios, iar epoca de adânci frământări a timpurilor noastre, când sistemele educative abundă în direcționări diverse, este redată cu multă abilitate și cu îndrăzneală de sistematizare.

Iată motivele pentru care „Istoria Pedagogiei" d-lui N. Enescu este o carte căutată nu numai de tinerele vlăstare ce-și simt chemarea către apostolatul școlii, ci pentru oricine vrea să se orienteze ușor și repede în problemele atât de importante ale educației.

* * *

Revista „Făt-Frumos". — Bucovina, de dinainte de 28 Iunie 1940, a cunoscut o intensă viață literară și științifică. Au fost vremuri când la Cernăuți, ca o încoronare a acestei activități asidue și desinteresată, apărea duium de reviste, în paginile cărora s'au întâlnit semnăturile a tot ce-a avut această provincie mai de preț.

Problemele desbătute nu s'au mărginit să rămâie în cadrul hotarelor nordice ale Țării, ci-au îmbrățișat întreaga noastră mișcare spirituală, trecând, datorită ponderei deslegărilor date, de multe ori și'n atenția străinilor.

Odată ce însă pojarul comunist a cuprins în expansiunea lui hrăpăreață și aceste ponoare însorite ale Țării fagilor, întreaga publicistică periodică bucovineană s'a înăbușit ca sub obroc și n'a lăsat vlăstare noi, decât la o singură margine. Acolo odrăslea, de aproape două decenii, revista „Făt-Frumos" și dacă din toate periodicele numai ea a putut să supraviețuiască potopului și pribegiei, aceasta se datorește numai tenacității de voință și spiritului de abnegație al d-lui prof. univ. Leca Morariu, care i-a scos rădăcinile cernăuțene odată cu trecerea D-sale clandestină peste frontierele ciuntite.

Pe drumurile pribegiei și-a popasurilor vremelnice, D-sa a avut grijă să-i dea din nou viața necesară și să-i menție mai departe linia de înaltă valoare științifică și de aleasă cizelare a graiului. Astfel „Făt-Frumos" a rămas mai departe amvon de afirmare românească și laborator meticulos al problemelor istorico-literare. Rupt din ambianța prielnică și plină de vraiă a Bucovinei, o altă caracteristică ce și-a menținut-o e că a rămas tot timpul credincios meleagurilor pe care a văzut pentru întâia dată lumina tiparului, nevrând să renunțe nici o clipă la gândul unei reîntoarceri cât mai neîntârziate. In sensul acesta și-a menținut pe copertă și locul de origine: Cernăuți, cu toată vigilența cenzurii de pe acele vremi.

Azi e deslegat de asemenea restricții, căci Providența a întins mâna asupra noastră, la vreme, și ocupația bolșevică a rămas doar o simplă amintire urâtă. „Făt-Frumos" a revenit atunci acasă, iar primul număr scos din nou de sub teascurile tiparnițelor bucovinene, a apărut nu de mult.

Tr. Cantemir

Al. Procopovici, Bucovina noastră, Sibiu, 1941. Anul 1940 nu ne-a cruțat: năpraznic ne-a venit o lovitură după alta. Durerile au fost adânci, iar viitorul nesigur. Această atmosferă a dominat și literatura acestui an de jale: pierderile teritoriale, refugiul, fixarea noilor linii de conduită. Una din aceste grîji a fost și soarta Bucovinei. Dintre publicațiile apărute se remarcă broșura *„Bucovina Noastră"* a d-lui *Al. Procopovici,* profesor la facultatea de litere a universității din Cluj-Sibiu, apărută întâi în revista „Transilvania" (Iulie—August 1941). Se dau bogate și foarte interesante informații despre viața națională și politică a acestei provincii din era austriacă, se insistă asupra luptelor grele ce le-au purtat Românii cu Polonii, Rutenii și Evreii, iar pentru viitor se recomandă trasarea unui hotar spre răsărit care să respecte patrimoniul nostru național și să asigure raporturi durabile de bună vecinătate cu Ucraina. **N. T. A.**

* * *

N. Tcaciuc-Albu, Bucovina de Nord, Sibiu, 1941. Broșura profesorului-poet trebue răspândită și citită, căci sunt pagini sincere, scrise, în timpul refugiului, despre Bucovina de Nord — pe atunci, când n'o aveam și deci știam s'o prețuim mai mult. Sunt pagini de alternativă instrucție istorică-geografică și cântec duios pentru ceea ce ni se răpise brutal și într'o singură clipă. Autorul se oprește îndeosebi asupra orașului Cernăuți de care e legat mai tare sufletește, prezentându-l sub toate aspectele. Nu sunt multe pagini mai maestru scrise despre acest oraș. Citățm: „Ce-am pierdut", „Cernăuții din era moldovenească", „Cernăuții oraș cultural" și ascultăm cu înțelegere sufletească cuvenită accentele triste ale versurilor („Țăran — cămașă albă", „Pe Dominic"). **Viorica Pintiliescu**

Primite la redacție:

Ramiro Ortiz: *Letteratura romena.*

Mario Ruffini: *Il problema della romanitá nella Dacia Traiana.* Ambele în „Piccola Biblioteca Romena" a cura di Claudio Isopescu. Angelo Signorelli. Editore. Roma 1941. XIX.

Leca Morariu: *Țara Scaunelor de domnie,* Cernăuți 1941.

Octav Rusu: *Poeme pentru liniștea nopții,* Cernăuți 1941. (Colecția Soc. Scriitorilor Bucovineni).

„Făt-Frumos" Anul XVI, No. 5, Cernăuți 1941. Director: *Leca Morariu.*

„Mihai Eminescu". Lămuriri pentru opera și viața lui Eminescu. Anul XII, No. 19, Cernăuți—Piatra Neamț 1941. Director: *Leca Morariu.*

„Cuvântul Preoțesc" No. 11—12, Rădăuți 1941. Director: preot *O. Gherasim.*

V. Dugan: *Pluguşorul,* Rădăuți 1941.

Manuscrisele trimise redacției nu se înapoiază.

Cine primește acest număr de revistă și-l reține este considerat abonat. Cei ce nu doresc să aboneze revista, sunt rugați să ne restitue numărul, sau să ne comunice refuzul lor pe orice cale.

Prețul 25 lei

TIPARUL MITROPOLITUL SILVESTRU